

ZVON

LEPOSLOVEN LIST.

Leto VI.

Na Dunaji 15. novembra 1880.

List 22.

O t r o k u.

Spavaj, sladko dete moje,
Angelj božji brani te;
Serce maternje pri tebi
Čuje in raduje se.

A nedolžna doba mine,
Čas veselja in mirú;
Skoraj svet se ti razgerne,
Poln pregrešnega sledú.

Blagor tebi, ki zakrita
Še ti je britkost svetá;
V radosti žaré ti lica
Serce žalosti ne zna.

Spavaj v miru, sladko dete!
Roka božja krije te;
Angeljček nad tabo čuje
In raduje mati se.

Savo Zorán.

V e r n i t e v.

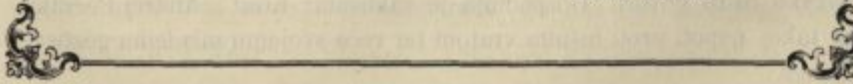
Ljuba koča, ki domovje
Bila mojih si ljudi;
Zdaj, sirota zapuščena,
Nikdo za-te ne skerbi.

Potno palico odložil
Skoraj zopet bom vesel;
Tam pod lipo bom domačo
Spet domače pesmi pel.

Iz dežele tuje vračam
Sinek zopet se domú;
Tebe še pozabil nisem,
V tebi najdem še mirú.

Želja se mi je spolnila,
Spet radujem se domá;
Tu v slovenskej domovini
Serce moje mir imá.

Savo Zorán.

Hudi stric.

(Dalje.)

Visoko je bilo že solnce na nebu, ko se je Martinek zbudil na svoji rahli postelji. Saj je bil vendar zgodaj vstajati vajen, zdaj je pa tako dolgo spal, kaj pač porekó ljudje? Ni čudo, utrudil ga je bil dolgi pot in Pečnikova mati mu je bila posteljo tako lepo narahljala! Urno skoči iz postelje pa v obleko, ki mu je poleg postelje na stolu ležala. Zdaj pa zahvalit se gospodarju in gospodinjji za prenočišče in prijazno postrežbo!

Gospodinje ni bilo videti, gotovo je bila pri kravah v hlevu. Gospodarja najde spredaj pred hišo, kjer je z malo sekirico v roki neka kola zbijal in popravljal. Deček postoji in čaka prilike, da bi svoj pozdrav vmes vtaknil med krepke udarce, ki so odmevali od nasproti stoječega poslopja. Andrej mu je herbet kazal. Zdaj natakne kolo, ki ga je popravljal, ter ga enekratí krepko zaverti. Slednjič vtakne lunek, izpusti kolo na tla ter se dobro oddahne.

„Dobro jutro“, oglasi se tu Martinek. Andrej se ozre proti njemu ter odzdravi:

„Bog ga daj! — Dobro spal“““?

„O dobro, še predobro, da se nisem toliko časa prebudil“.

„Kaj bomo pa zdaj“““?”

„Zahvalit sem se prišel za dobroto, s katero ste me sprejeli, in pa še nekaj bi vas rad prosil“.

„Kaj takega“““?”

„Včeraj nisem več časa srečal nobenega človeka, da bi ga bil vprašal, kako se imenuje prva vas, do katere pridem. Pozno je bilo že in temno, ko sem zagledal luč v hiši na sámoči. Vanjo sem sklenil stopiti in prositi prenočišča. Tudi vas nisem vprašal, kako se tu imenuje. Zdaj vidim vás tam doli. Kako se pravi tej vasi“““?”

„Zalesje. Naša hiša ima prvo številko, kakor vidiš zapisano nad vrati““““.

„Zalesje“““?”

„Dá, Zalesje; kaj tako čudno gledaš““““?”

„Zato, ker imam strica v Zalesji“.

„Strica imaš v Zalesji? Tako, tako? Tistega strica si torej prišel obiskat, ne dela iskat; prosit si ga prišel, da bi ti kaj dal““““?”

Martinek ni imel časa odgovoriti na té besede, ki jih je mož nekako ostro govoril. Gospodinja je zaklicala: Kósit! Andrej Pečnik se takoj napoti proti hišnim vratom ter reče svojemu mlademu gostu:

„Brez kosila vendar ne boš hodil od nas? Pojdi z nami zajet, potem se še kaj pogovorimo“.

Martinek gre molčé z njim. V veliki sobi je bila že skleda s kosilom na mizi in družina se je zbirala okolo njé. Ko je bilo vse zbrano, molilo se je najprej na glas, potem so začele žlice svoje enakomerno delo. Jedli so vsi skupaj. Martinka so posli od strani pogledovali, todà govorilo se ni nič.

Človek bi ne verjel, kake misli so našemu Martinku po glavi rojile pri kosilu. Kaj takega ni prej še nikoli videl. Ko je ogle doval te krepke, žilaste roke, ki so tako pridno zajemale in v usta nosile, mislil si je, kako srečni so ti ljudje, ko bi mogel tudi on biti kakor oni! Pridno delati in truditi se ter potem brez skerbi iz polne skledé zajemati, to se mu je zdela prava sreča na svetu.

Ko je bilo po kosilu vse na delo odšlo, in ko sta bila Andrej in Martinek sama — mati je imela v kuhinji opravka — začel je Andrej zopet pogovor, ki ga je bil pred hišo pretergal:

„Kaj je torej s tistim stricem? Mati te je poslala k njemu, da naj on pomaga, ker se vama mendà slabo godi; kaj ne“?

„Slabo se nama res godi; zadolžili smo se po očetovi smrti, ker so bili mati sami več časa bolni. Ko sem odhajal, bila je k ravica še v hlevu, zdaj, ko tu z vami govorim, vzela je pač že rukáje slovo od nas. Slabo se je nam že več časa godilo, vendar me mati niso pustili z doma, da bi bil šel kam kaj zaslužiti. K našemu stricu že celo niso hoteli, da bi šel —“

„Zakaj ne? Ali je žena tako moška“?

„O tega pač ne; ali dejali so, da bi pri stricu ne dobil pomoči“.

„Kako da ne? Ali mož sam nič nima“?

„O ne, še prav bogati so neki naš stric v Zalesji. Ali vendar pravijo mati, da je težko kaj dobiti od njih, da so —“

„Hudoben človek, ki nima serca — kar naravnost govóri, kaj bi se bal“?

„Res nekaj takega, hudi stric smo jim vedno rekli“.

„Tako, tako? Hudi stric — tudi lep priimek! Ali časi je res bolje, da je človek hud“.

„Mati mi niso naravnost rekli, ali jaz sam tako ugibljem, da stric ravno nas nimajo posebno radi, da nas celo sovražijo, Bog večni vedi, zakaj“.

„Tako ti ugibljes? Glej, glej! In tvoja mati prav sovraži tistega strica, gerdo govori o njem, morda ga je časi celo preklinjala, ko se ji je posebno hudo godilo“?

„Bog ne daj! Jaz vsaj nisem nikoli slišal žale besede iz njih ust, še molili smo večkrat za njih“.

„Tako, tako? Ali ti pa gotovo sovražiš hudobnega, brezserčnega človeka, ki ima sam vsega do ostanka, za svoje najbližje sorodnike pa se ne meni v njih nesreči“.

„O ne, tudi jaz jih ne sovražim, ravno na robe. Kako bi vam dopovedal, kaj čutim v serci? Vi ne veste, kako čudno se mi godi! Ko vidim druge otroke, ko slišim, kako govore o svojih bratih in sestrah, o svojih stricah in strinah, jaz pa sem edini tako sam sê svojo materjo na sveti! Bog ne daj, da bi se pregrešil, saj ne godernjam, saj imam vendar svojo mater in to je nad vse na svetu! Ali vendar — saj sem rekel, da vam ne bom mogel dopovedati — vi si ne morete misliti, kaka želja se me časi polasti, da bi imel še koga na svetu, ki bi bil naš; če bi me tudi prav rad ne imel, če bi mi tudi nič ne dal, samo da bi ga mogel videti in reči, misliti si: Ta je naš“.

Pri teh besedah se je Andrej nekako čudno odkašljavati začel, Martinek je malo počakal, da je bilo terdovratnega odkašljanja konec, potem je zopet z nekako ginenim, mehkim glasom dalje govoril:

„Naj pravijo mati kar hočejo, jaz se čisto nič ne bojim tega strica, še prav vesel sem in komaj čakam, da jih bom kedaj videl. Obiskal jih bom, povedal jim, kedó sem, povedal jim bom tudi, če me vprašajo, kako se moji materi godi, a prosil ne bom nič. Če se zaderó nad menoj, mirno bom terpel, saj so vendar moj stric; morebiti se pa vendar s časom omečé in me prijazno sprejmó, ko bodo videli, da vse tako voljno prenašam“.

„Če te pa od svoje hiše zapodi“?

„Pa pojdem v božjem imenu“.

„Kam misliš iti“?

„Dela iskat, kjer ga najdem, kakor sem vam že rekel“.

„Ali bi hotel tudi pri svojem stricu služiti, ali bi pa samo lenobo pri njem pasel“?

„O, ko bi me hoteli stric v službo vzeti, tisto lahko rečem, da bi ne imeli bolj delavnega in poslušnega hlapca, in to bi bilo moje največje veselje. Naj bi bili osorni in ostri z menoj, kakor z no-

benim tujim človekom, nikoli bi jim ne odgovarjal, mislil bi si, saj so vendar le naši“.

„Za koga pa hočeš služiti? Za hlapca si vendar še premlad“.

„Za pastirja s konca, če ni drugače; meni je vse prav, da le kaj zaslužim“.

„Kaj si tako denarja lakomen? Kaj pa boš z njim“?

„Kar bi prislužil, vse bi materi domov poslal, da bi jim ne bilo sile, in da bi morda celo kedaj kravico nazaj kupili, ali pa drugo, če ne ravno tiste. Vi ne veste, kako je hudo, ko ni živega pri hiši“.

„To ne pojde tako hitro, kakor si ti misliš“.

„O, vem da ne. Ali zdaj bi vas notel dalje nadlegovati. Prosim vas samo še, povejte mi, kje je Pečnikova hiša? Za Andreja Pečnika se pišejo moj stric. Vi jih gotovo poznate, kaj bi jih ne“?

„Kako pa, da poznam moža, kakor samega sebe“!

„Ali so zdravi? ali se jim dobro godi“?

„Zdrav je, in godi se mu še precej“.

„O to je dobro! Še nekaj! Ali imajo konje“?

„Kaj pa da jih ima, dva prava korenjaka, da malo tacih, pasja noga“!

„To je pa lepo! O ko bi me hoteli v službo vzeti pa konje mi izročiti, potem pa ne menjam sè samim Parovičem, kakor so radi rekli naš ranjki oče, Bog jim daj dobro“!

„Vse lahko, če boš znal z njimi ravnati“.

„O tisto pa, tisto; vajen sem konj. Naš gospod župnik imajo dve lepi kobili; posebno mlajša je živa kakor iskra; pa sem hlapcu večkrat pomagal v hlevu. In voziti tudi že znam“.

„Ali tepó se mo- njegovi konji ne, to ti pravim, Pečnik ne terpi, da bi se njegova žival pretepala“.

„Vidite, to me pa še prav posebno veseli, jaz tudi ne morem videti, če se z ubogo živaljo gerdo dela. Zdaj imam našega strica še enkrat tako rad, in zdaj sem tudi za gotovo prepričan, da niso hudobni, kakor se misli; jelite, da ne, saj vi jih, kakor pravite, dobro poznate“.

„Nu, jaz tudi mislim, da ni ravno napačen človek ta Andrej Pečnik, če tudi svojega serca ne nosi na jeziku, in rad časi malo zaropoče, morda tudi tam, kjer bi ravno ne bilo sila. Ali človek se mora malo hudega delati, drugače ga male miši snedó“.

Pri tej priči se nanagloma vrata odpró in v sobo plane gospodinja Pečnikova ter pravi:

„Zdaj bi bilo pa menda dovolj té komédije*!
„Ti si pri vratih poslušala**! hudúje se Andrej.
„Pri vratih ali kje drugje; vse sem slišala! In meni nisi nikoli besede žugnil; ti imaš svoje skrivnosti pred menoj! Svoje sorodnike imaš pa svoji ženi nikoli nič ne poveš, nič se ne zmeniš zanje! O po pravici ti pravijo hudi stric! Kaj tako gledaš, Martinek? Dà, vidiš, ta mož je tvoj stric in jaz sem tvoja teta. Pojdi, roko podaj svojemu stricu in mene poljubi prav na debelo. Tako! Ti pa mi boš zdaj vse povedal in na tanko razložil, kakor v izpovednici*.

„Zdaj že ne, lahko se čakaš! Zdaj moramo na delo. Ti pa Martinek, konje vprezat**!
B. M.

(Dalje prih.)

Čas in prostor.

XVI. pismo.

Gospod čestiti! Čudno, nenavadno na času in prostoru je, da človek takoj sè seboj že prinese kali o času in prostoru, v prvem trenutji svojega zavedanja se je lahko tudi njiju v svesti — v vsem svojem življenji kažeta se mu kot vpogledstva vendar — brez svojega vidnega substrata!

Naj ju človek le primerno opazuje: to je čudno na njiju; njiju kolorit je v resnici ves tak, kakoršen drugih vpogledstev, vendar zastonj se po njiju substratu poprašuje. Nekaj se človeku zdi, temno se mu zdi, kakor da ju je od kod prinesel — vendar od kod? to mu je temna uganka — kakor je uganka vse naše življenje. Le en odgovor na to, kje je izvir tega mojega vseobsežnega vpogledstva in ključ k vratom nadnatornosti bi bil dobljen. Tako pa ga teži nekaj čudnega, neznosnega, in tem bolj mu bo to neznosno, čim bolj hrepeni po večnej luči.

Nam so ravno odmerjena naša tla in naše meje, ne vzdigujmo se čez nje!

Moglo bi se prav materijalistično misliti, da tega vpogledstva ne dobimo ravno od nikoder drugod, nego kot iz vpogledovanja posvetnih reči, ali temu oporeka in vsakemu treznemu človeku zna hudo oporekati izpeljevanje mojega prvega pisma ali vendar misli, katere sem si z njim podati dovolil.

Tudi sem govoril o tem z nekim predstojnikom zavodu za slepce in on me je uterdil v misljenji, da tudi njegovi sleporojenci si predočujejo čas in prostor v podobi vpogledstev, prostor n. pr. kot nekaj čisto nepredornega!

Kaj smemo sklepati iz tega?

Čestiti gospod! Da čas in prostor splošno primerovana sta se ve da le dve obliki, formi, v pomenu kakor je Kantu gotov, ker nekje (Kritik d. rein. Vernunft, II. Bd. 60) o njem pravi: „In der Erscheinung nenne ich das, was der Empfindung correspondirt, die Materie derselben, dasjenige aber, welches macht, dass das mannigfaltige der Erscheinung in gewissen Verhältnissen geordnet werden kann, nenne ich die Form der Erscheinung. Da das, worinen sich die Empfindungen ordnen und in gewisse Form gestellt werden können, nicht selbst wiederum Empfindung sein kann, so ist uns zwar die Materie aller Erscheinungen nur a posteriori gegeben, die Form derselben aber muss zu ihnen insgesamt im Gemüthe a priori bereit liegen und daher abgesondert von aller Empfindung können betrachtet werden“.

Vendar v bolj poblížjem primerovanji bila bi težko dva „elementarna pojma“, kakor se navadno danes jembljeta, ampak dve „elementarni vpogledstvi“; s pervim izrazom bi bolj njiju aprioritetnost izražena bila, z drugim pa lastnosti, ki na njiju participirajo in močno enakolikost z navadnimi vpogledstvi imajo; njih nenavadnost, ali recimo nenaravnost, bivala bi le v tem, da njiju substrat ne leži že v njiju, ampak zunaj njiju: oná bi bila tako rekoč senca, kí se po našej zemlji plazi in katere podstat — če že smemo tudi tu že uporabljati enaki izraz — leži zunaj nje, kje?

Čestiti gospod! čez to naj ne segajo naša pisma, dovoljujem si Vam le eno vprašanje v prijazno premisljevanje prepustiti, namreč: V kakej luči bi se naša zemlja pokazala, če bi ta senca enkrat iz nje izginila? ako ne bi tedaj za nas zemljane tudi ona večna luč svetila — katera povzdiguje druga srečnejša bitja do one večnosti, po kateri se vsak trezni duh tako željno stezuje.

Tu je brezno mej posvetnostjo ali recimo naravnostjo in nadnaravnostjo, mej zivotarjenjem in življenjem, mej vječnostjo in prostostjo.

Prostost! kakor največa in najlepša idejnost je sicer, tako smo vendar jetniki na tem svetu in nehoté me obide pri tem ón lepi primerljaj božanskega Platona: Naše življenje je podobno življenju jetnika, kateri sedi sredi votline dejan v okove, tako da proti vhodu

te votline niti zreti ne more, ampak le vedno proti ozadju votline. Zunaj pred vhodom pa gredó raznolične stvari mimo in njih senca pada na ozadje te votline. Tako zre jetnik te stvari le v njihovej senci; kar zre, ni istinita stvar, stvar na sebi, „das Ding an sich“.

Če Platon takrat svojim okovom ni znal, ali ni vedel še duševnega pomena dati, kakor si ga je vendar misliti moral in je bil sploh sè svojim pripodabljanjem še v negotovem, ali pa vendar dotične misli še ni prav izrazil bil — damo vendar mi sedaj na podlogi svojih predposlanih pisem tem okovom tem laže nekaj morda pravilnejega duševnega pomena in to je: čas in prostor!

Čas in prostor sta ta naša okova, ona nas ječita, da vidimo vse le v senci, ali recimo z drugimi besedami: čas in prostor sta, v katera je vsa posvetnost vkovana, tako da je nikdar ne moremo videti „samo“, tako „kakoršna je ob sebi“, ampak tako rekoč za preprogo časa in prostora tiči še le reč kakoršna je, „reč na sebi“.

In s tem izpeljevanjem upamo, da smo po genetiškem potu, kolikor nam je tu možno bilo, prišli do ravno istega sklepa, kateri dandanes nadvlada vse druge sklepe v modroslovji, namreč: Vse kar vidimo na svoje lastne oči, so le prikazivanja reči zunaj nas, za temi prikazivanji tiči še le prava istinitost reči.

O tem vseobsežnem mišljenji je že Anaksagoras ugibal — Kant ga je znanstveno izvajal — drugi so ga izvedli ali poblize določiti izkušali — mi upamo smo tudi svoje čertice k njim pridali — koliko se nam je to posrečilo, o tem naj sodi blagovoljni bralec, kateri se zanima za te verste predmete.

Čas in prostor kot „elementarni vzorstvi“, čestiti gospod, zadostujeta vendar nam še k drugim znamenitim vprašanjem današnjega dne in današnje vede — tudi ona bi k večje verjetnosti našega sklepa pripomogla, ali za zdaj, čestiti gospod, končujem svoja pisma in prav željno že pričakujem obljubljenega mi odgovora.

Da ste mi serčno pozdravljeni!

Ves Vaš ponižni sluga

A. P.

S p o m i n i.

romba sodnjega dne naj zatrobi, kader hoče; s to knjigo v roci hočem stopiti pred najvišjega sodnika“. — Tako začjenja J. J. Rousseau svoje glasovite „confessions“, v katerih nam s čudovilo natančnostjo in odkritoserčnostjo razodeva in raz-

grinja svoje vnanje in notranje življenje. Mojim skromnim „spominom“ bi se slabo prilegal tako polnousten začetek. V naslednjih versticah ne nameravam odkrivati svetu ne svojega vnanjega ne notranjega življenja, tudi ne, ko bi bilo tako, da bi koga zanimati utegnilo. Sploh hočem o samem sebi govoriti kar najmenj moči. Kakor si v veseli družbi prijatelji in znanci pripovedujejo, kar je kateri bolj ali menj zanimljivega doživel, samo za kratek čas, brez drugega namena; tako hočem tudi jaz blagovoljnemu bralcu povedati nekaj epizod iz svojega življenja. Ne, kar menim, da bi ga utegnilo najbolj zanimati; ravno tistega, kar je morebiti v mojem življenji najbolj zanimljivega, povedati ne morem ali pa nočem. Naslednje dogodbe bi bil vsak drugi človek ravno tako lahko doživel, kakor sem jih jaz; in ravno tako dobro bi jih znal zdaj pripovedovati, kakor jaz, ali pa še bolje. Moja oseba je torej tu čisto brez vsega pomena, kakor pravimo, prav indiferentna. Osebe, o katerih se bode tu govorilo, zapustile so že večinoma tá svet; kar jih še živi, zaradi teh sem v neki zadregi. Dasi ne bodem nič pripovedoval o njih, kar bi jim utegnilo biti v kako nečast, vendar vem, da ni vsakemu ljubo, ako se javno govori o njem. Prizadeval si bodem torej o njih govoriti, kar najbolj moči „diskretno“.

Še nekaj mi je opomniti. Jaz ne pišem zgodovine, tudi ne kakih „*mémoires pour servir à l'histoire de mon temps*“; zato se ne bodem držal nikake kronologije; se toliko ne, da bi pripovedoval posamezne dogodbe po versti, kakor so se godile, nikar pa še da bi pri vsaki pristavljaj leto in dan. To bi mi bilo tudi nemogoče: kronologija je bila že od nekdaj moja „slaba stran“, zlasti pa mi bivajo podatki iz mojega življenja kaj malo jasno pred očmi. Iz Cezarja ali Cicerona življenja vem več številek, nego iz svojega. Mojega rojstva in mojega godú dan, to je vse kar vem povedati iz svojega životopisa, če me človek prehitro ne vpraša. Za vse drugo bi mi bilo potreba pomisljati se in razne listine preiskovati. To pa se mi zdi tu čisto nepotrebno. Ne vem, kedó je rekel nekdaj, da naj bi vsak človek, ki pisati zna, svoj dnevnik spisaval in vanj zabeleževal vse, kar je doživel in kar je mislil. Tega mnenja jaz nisem. Pervič bi se preveč časa potratilo; kedó bi pa potem delal, ko bi vse pisarilo! Drugič se bojim, kakor svet poznam, da bi ne zapisaval vsak resnice — odkritoserčnost je strašno redka čednost — in vendar bi take *mémoire* samo tedaj imele nekoliko važnosti vsaj za psihologa, ako bi bile popolnem odkritoserčne. Poleg tega je pa tudi še pomisliti, da bi pri takem splošnem pisateljevanji cena papirja poskočila do

nedosežne, dà do nedogledne višine, kar bi bilo vendar malo sitno za prave pisatelje. Jaz nisem nikoli zapisaval, kar se mi je prigodilo, bodi si, da se mi je premalo imenitno zdelo, ali mi je pa lenoba branila. Naprej moram torej reči: da se je vse do pičice ravno tako godilo, kakor bodem pripovedoval, za to ne zastavljam svoje besede; v tem dolgem časi se mnogokaj lahko v spominu malo izpremeni in dobode nekoliko drugačno obličje; a vedoma ne bodem neresnice govoril ali z drugimi besedami: pripovedoval bodem dogodbe, kakor se jih spominjam.

1.

Šavs, Joža Šavs (končni a v imenu Joža je bistven) to nikaj lepo ime ne imenitno, a mož, kateri ga je nosil v svojem življenji, bil je ena izmed najljubeznjivejih, najbolj simpatičnih prikazni, kar mi jih je prišlo moje žive dni pred oči. Ne samo jaz, gotovo se ga vsak z veseljem spominja, kedor ga je poznal. Da bi bil on kedaj kakega sovražnika imel, to se mi zdi čisto nemogoče. Ko bi priimek „anima candida“ — jaz ne vem lepšega dati svojemu prijatelju — ne bil že tako star, treba bi ga bilo iznajti nalašč za tega človeka; dà, prava zlata duša je bil Joža Šavs.

Moje znanstvo z njim se je bilo zgodaj začelo, v Ljubljani. Ko sem tu še v normalko hodil, v tedanji 3. razred pod nepozabljivim Ivanetičem — blag mu spomin! — stanoval sem na Poljanah, v stari hiši s številko 16, če se ne motim. To vam je bilo kaj neprijazno, prav neprijudno poslopje; če ga ni več med živimi, nič skode! Soseba naša, hodnik smo skupaj imeli, bila je ženska srednjih let, kateri se je na obličji poznalo, da je bila nekdanj lepa; a to obličje bilo je zdaj nekako terdo, dejal bi asketično. Sploh vsa ženska ni imela nič priljudnega na sebi; jaz se ne spominjam, da bi bil kedaj slišal kako prijazno besedo iz njenih ust, pač pa osornih dovolj. Nosila se je kakor dekla, in kaj takega je bila pač tudi prej; tedaj, ko sem jo jaz poznal, imela je učence pri sebi, da jim je dajala stanovanje in hrano, kakor moja gospodinja, ki je pa bila mnogo bolj gosposka. Zraven pa je tudi po hišah hodila, ljudem pri delu pomagat.

Ta žena je bila Šavsova mati. Joža je bil takrat že v kaki šesti ali sedmi šoli, če ne še više. Bil je, lahko se reče, zal mladencič, precej visoke, krepke rasti, lepo rudečih lic in gostih, dolgih las. Edino nos mu je kazil obličje, tako da ga človek ni mogel lepega imenovati. Tega nosu je bilo malo premalo, in še to, kar ga

je bilo, bilo je malo kvišku zavihano. Ali je sam čutil to napako, ali ne, tega še zdaj ne vem, gotovo pa je, da se je kaj moško, glavo vedno po konci, nosil, in da je bil zmerom prav elegantno opravljen. Dobro se spominjam, kako je stari hodnik majal in tresel se pod njim vselej kader je ponosno čezenj koračil. Ker sem gori o svojem znanstvu z njim govoril, moram reči, da je ta izraz za tisti čas kaj nepriméren. Tretjega normalnega razreda učenec znan šè šesto-, sedmošolcem, to je ravno tako, kakor tista muha, ki je volu v plug vpreženemu na rog sedla ter širokoustno rekla: Orjemo.

Takrat mi to še ni bilo znano, pozneje sem še le zvedel. Joža je bil svoje matere edino veselje, edina ljubezen. Mordà ni nikoli v svojem življenji poljubila svojega edinega otroka, nikoli nagovorila ga sè sladkim imenom, kakor imajo zlasti gosposke matere navado; ali njena ljubezen do svojega sina je bila globoka in krepka, ljubila ga je molčé z nekako elementarno močjo. Njena ljubezen je bila tem večja, ker jo je hranila zaperto in zakleneno v svojem serci, mordà tudi zato, ker je bil njen sin — nezakonsko dete. Edina želja njena je bila, da bi bil njen Joža kedaj gospod, duhoven gospod. Blagovoljni bralec se mordà spominja pesmi „Pri zibelí“, natisnjeni v Zvonu. Nezakonska mati v tisti pesmi je Šavsova mati.

Čez dve leti sem bil zapustil tisto stanovanje in potem sem Šavsá čisto izgrešil, samo toliko sem slišal, da je bil res šel v semenišče, a da je kmalu zopet izstopil iz njega. Čez mnogo let potem sva se zopet sešla na Dunaji.

(Dalje prih.)

U l t i m o .

Nu, kaj bi vam na dolgo in široko pripovedoval, saj ste vsi poznali tistega sitnega berača, pijano muho, starega Verbana, ki je lazil ves razcapan in raztergan o petkih po mestu in prosil krajcarjev. Verbanu se je bila zmedla pamet. Žganje, pravijo, žganje mu jo je zmedlo in siroto tako daleč pripeljalo. Res, da je Verban rad pil žganje in nesel vsak krajcar, ki ga je priberačil, doli v ozko ulico, kjer je točila Reparjeva Reza, in veliko žganja je izpil pri njej, saj si je Verban mnogo naprosil; kupil bi si bil lahko kaj obleke, da bi si bil ovil na pol nage ude, a Verban ni hotel tega. Če mu je kedó dejal: „Verbane, mraz bo, mraz,“ mèl si je roke in jel kričati: „Soparica, soparica, ultimo“, in divje so se mu svetile oči.

Jaz pa vam pravim, da Verbanu ni zmedlo pameti žganje. Le poslušajte, povedal vam bodem, kaj mi je pravil moj pokojni ded — Bog mu daj dobro! Poslušajte torej žalostno povest!

Verban je bil nekdanj bogat. Ona hiša v Malinovih ulicah, ki jo ima sedaj Zabregarjev Jarnej, bila je njegova. Lepa je, kaj ne, a Verban ni imel le te hiše, tudi vse polje doli pod Berdom je bilo njegovo, kar najdalje sega okó; na tem polji rastle je zlata pšenica, kakor na nobeni njivi; v hlevu stala mu je najlepša govedina, pri jaslih zobali so oves čili konji. Z eno besedo, Verban je bil bogat, skoraj polovica mesta mu je bilo dolžna, on pa ni neusmiljeno terjal dolgov, Verban je bil dobrega serca. Če mu je dolжник prinesel obresti in ga prosil, naj za ostalo še nekaj časa počaka, da proda voli, dejal je Verban: „Bo že, bo že“, in čakal je.

Takrat pa so gradili mimo našega mesteca železnico; prišli so v mesto tuji gospodje.

Ta gospoda vlačila je po dnevi po našem polji verige in ni se menila za škodo; kar naravnost so hodili čez njive, kjer je bila sejana ozimina. Posestniki so pa morali hoditi z njimi in teptati svoje polje; ti tuji gospodje so jim kar ukazovali, kakor hlapcem in če jih niso umeli, ker so govorili nemški, kričali so nad njimi in jim pretli sè zaporom. Taki so bili ti ljudje!

Stari možje so zmajevali z glavami in dejali, da nam ti ljudje ne prinesó nič dobrega, da bodemo imeli še večje davke in menj denarja.

Zvečer pa so popivali ta gospoda pri „poštnem rogu“ in igrali čudne igre.

Vabili so tudi Verbana v svojo družbo — Verban je znal nemški — ker so vedeli, da ima denar, Verban pa se jih je ogibal nekaj časa, naposled pa le šel v njihovo družbo, popival in preigraval cele noči.

Verban pa ni imel sreče pri igri s to tujo gospodo. Stari gostilničar „pri poštnem rogu“ je pravil, da gre Verbanu terdo pri igri. In res še tisto pomlad je jel izterjavati Verban dolgove, vse, kar je imel na pòsodi. Verban je izgubljal pri igri.

Pozno se je vračal vsako noč domóv, kjer sta ga čakali njegova žena in hči Agata, v solzah in strahu. Če ga je pa prosila žena, naj se ogiblje te družbe „pri poštnem rogu“, zavernil jo je jezno, da se ni z njo, z beračico, zato poročil, da bi mu pridigovala, on da že sam vé, kaj dela. Žena pa je točiča solze na tihem in molila.

Tako je slo dalje.

Bilo je sv. Marjete dan in zopet so bili zbrani tujei „pri poštnem rogu“ in Verban med njimi; igrali so, za veliko vsoto igrali. Stotak za stotakom je izgubljal Verban, zastavljal svoje polje, hišo, vse premoženje. Izgubil je vse, vendar je hotel poskusiti še zadnjo igro.

„Tri tisoč goldinarjev, gospod inžiner, in jaz zastavljam svojo Agato“, vpil je Verban „in napovedujem pagat ultimo“!

„Contra, contra“, upila sta inžiner in njegov drug.

In Verban je izgubil igro, bil je berač in zastavil je bil svojo hčer.

Takrat pa je pograbil stol Verban in udaril inžinerja po glavi, da se mu je vtila kri kar curkoma po obrazu. Strašno je divjal in kričal: „Goljufi, goljufi“!

Drugo jutro pa sta prišla po Verbana dva zandarja in odpeljala ga v zapor, ker je bil ranil inžinerja.

V nedeljo po desetej masi pa je naznanil birič pred cerkvijo, da se bode prodala Verbanova hiša in vse Verbanovo premoženje. Tako je tudi prišlo. Družino so izpodili iz hiše; žena in Agata ste nasli pri dobrih ljudeh strehe.

Ko pa se je vernil Verban iz zapora, gledal je divje, pamet se mu je bila zmedla. Beračil je po mestu, dokler ni nek zimski večer umerl v Strugarjevem hlevu.

Igra ga je pogubila, igra!

M. Brencce.

Lepa grofičina.

Narodna.

(Konec.)

Stopi notri in vidi pri velikem ognji človeka stati. Ona gre k njemu in ga prenočišča prosi. „Deklica“, reče ji on, „ti si prišla v razbojniško hišo. Glej! jaz sem njihov kuhar, in nočem ti nič žalega storiti, pa ti ne smeš tukaj ostati, če ne, si izgubljena“. „Ali jaz ne morem dalje“, odverne mu ona nato, „pa me kam skrite“. „Tudi to nič ne pomaga“, pravi kuhar, „razbojnikom bo začela kristijanska kri dišati in jaz te bom moral izdati, potlej te bodo pa umorili“. „Le skrite me, naj bo, kar hoče, meni ni drugače mogoče“, reče ona, tako da jo nazadnje kuhar na vse njene prošnje skrije pod posteljo. Kmalu na

to pa pridejo razbojniki od ropa domov. Glavar je komaj v hišo stopil, pa je že začel okolo vohati in po hiši iztikati. Pokliče kuharja k sebi in mu reče: „Nekdó je bil pri tebi, in ti si ga skríl“. Kuhar je nekoliko časa tajil, na zadnje je vendar moral povedati, ker razbojnik ni odjenjal. Zdaj privlečejo grofičino izpod postelje, in če bi bil kedó drug, bili bi ga gotovo umorili. Ko je pa glavar videl, kako je lepa, sklenil je pri življenji jo ohraniti. Ona naj bi namreč zdaj razbojnikom kuhala in kuharju pomagala, kajti razbojniki so vedno na dobro kuhinjo gledali.

Precej dolgo časa že je bila pri razbojnikih, kar neki dan, ko je bila ravno sama doma, pride k tej razbojniškej hišici tista čarovnica, ki je bila za-njo strupenih cvetic nabrala. Ko v vrata stopi, spozna jo in hitro zopet od vrat odstopi. Kuharica je ni videla. Starka hitro gre grofinji povedat, da njena hči še živi. Spet ste se pomenkovala, kako bi jo umorile. Grofinja dá starki otrovano jabolko in ji reče: „Pojdi ti jutri tja ter ji jabolko izroči, gotovo bo umerla“. Starka gre tja in jo poprosi nekoliko juhe. Grofičina ji jo je rada dala, starka pa odgovori: „Jaz ti pa družega nimam dati, kakor to-le jabolko“, in otide. Zdaj pa pride kuhar domov in ker je bil ravno ves spehan, poprosi nje jabolka. Ona mu ga dá, pa komaj ga je snedel, pa je v strašnih bolečinah poginil. Ona je pa Boga zahvalila, da jo je smerti rešil in je zvečer vse razbojnikom povedala. Ti se ravno za kuharja niso veliko zmenili in drugi dan po navadi na svoj posel šli. Danes pride stara čarovnica zopet na vrata ogledavat, ali lepa grofičina še živi, in ko jo res se v kuhinji živo vidi, teče hitro na grad materi povedat. Ta pa ji dá zlate čevljice in ji naroči, naj hčeri reče, da ji te čevljice mati pošlje, naj jih ona obuže, da jo ima mati zdaj rada in da je vesela, da še živi, pa bode skoraj skrivši po-njo prišla. Babnica res gre in vse tako sporoči in naredi, kakor ji je naročala grofinja. Čevljiči so pa imeli tako lastnost, da je vsak, kedor jih je obul, terdno spal tako dolgo, dokler jih je na nogah imel. Lepa grofičina je zlate čevljice obula in takoj zaspala. Vendar svoje lepote nič ni izgubila in lica so ji še vedno cvetoča ostala, kakor pred. Ko razbojniki domov pridejo in jo vidijo, začnejo jo klicati, pa nič ni pomagalo. Dejali so jo na posteljo in tam je ležala tri dni; ker se pa le prebuditi ni hotela, naredé ji lepo „trugo“ ter jo denejo vanjo, vendar truge ne zabijejo. Potem ji v gozdu sezidajo lepo kapelico, nesó jo vanjo in jo večkrat tja gledat hodijo. Ona pa je vedno tako lepa ostala, kakor je bila pred, in čisto nič ni trohnela.

Spala je že tako sedem let, ko pride nekaj v tisti gozd več gospóde lovit. Zdaj zagleda mlad grof to kapelico in to lepo merto deklico. Dolgo jo je gledal, in videlo se mu je, da se mu dopada. Sklenil jo je sè saboj vzeti. Danes se je vernil, da ne bi nihče videl. Drugi dan pa pride sam s kočijo in jo notri dene, ter jo pelje domóv, kamor še le po noči pride. Skrivši jo nese v svojo sobo in jo pod posteljo skrije. Zdaj je vedno svojo sobo zaperto imel, nikogar ni vanjo pustil, vse je sam pospravljaj, in če je kedaj izšel, dobro je vselej zaklenil. To se je materi in dvema sestrama čudno zdelo, in radé bi bile zvedele, kaj ima v svojej sobi, da tako skriva. Dajó mu neki dan tako delo, da je moral iti ves dan od doma. Dasi se je hudo branil, vendar mu niso odlegle, moral je oditi. Predno pa se je napotil, še nekoliko časa gleda spečo gospodičino, potem sobo dobro zaklene in gre. Kmalu na to pa se spravimo ženske nad vrata in jih sè silo ulomijo. Vse preiščejo, da na zadnje lepo gospodičino pod posteljo dobé. Kako se začudijo, ko jo ugledajo, vedno še tako lepo; zdelo se jim je, da spi. Zdaj zagleda stareja sestra zlate čevljice in té se ji toliko dopadejo, da jih hoče pomeriti. Sname ji pervega z noge, pa gospodičina pogleda. Še drugzega ji potegne doli, pa vstane in stermé vpraša, kje je in kaj se je z njo godilo. Zdaj pride brat nazaj in od veselja poskoči, ko vidi gospodičino živo, kajti on je mislil, da je merta. Zdaj so drug drugemu pravili svoje življenje, ter se veselili in grof je vzel lepo gospodičino za ženo.

Radivoj Poznik.

K o z n i č a n j e.

Pismo prijatelju.

Ko sem bil pred štirimi leti v Kozniku, obljubil si mi, da me obišeš. Ali nisi me. Letos sem zopet tu in menim, da sedaj storiš, česar takrat nisi.

Pridi torej! Željno te pričakujem.

Da se pa preveč ne ustrašiš in razjeziš, prestopivši meje naših hribovskih krajev — ti si mesten človek, — naj ti takoj povem, kakošni so Kozničanje.

Najprej mladina.

Otroci so taki, kakoršni povsodi po kmetih in zató ne vem kaj posebnega o njih. Nekaj se jih poja v dolzih srajcah po vasi,

nekaj pa jih vihti leskovko po kosmatinastih kozah in kožuhastih jancih. Bosopeti so sevêda vsi v delavnik in praznik.

Sedaj fantje. Naj ti povem, kakó govore sosednje vasi o njih. Pravijo, da so vsi zanikarni in strahopeti. Nekateri so takó kratki, da polagajo pehare pod se, kader se posedajo po gostilnah, samó da bi bili nekoliko višji in da bi mogli vsaj pošteno preko mize gledati. Nekateri so sicer večji, ali ti so taki, kakor deske. Povsodi jih je enako malo, spredaj in zadaj.

Vsi ravno niso taki, ali nekaterim bi se ne moglo reči, da je ta govoreca laž. Strašljivci ne vem, ali so res, ali niso. „Jabolko ne pade daleč od jablane“ in njih predniki niso bili strahopeti, kakor govore tisti, ki hodijo sê sivimi lasmi po Kozniku. In res se tudi po okolici sploh pripoveduje, da so se kozniški fantje in z njimi tudi vsi drugi Kozničanje nekedaj posebno obnesli. (Ali tega sedanji kozniški rod ne pomni.)

To pa je bilo tako.

Više v hribih je v neki vasi imela biti birma.

Kozničanje so zvedeli, da se hočejo škof ravno skozi Koznik peljati, da si od tod v ono vas derži le neka postranska pot. Zato pa so tudi hoteli Nj. milosti izkazati svojo posebno udanost. Sklicali so zbor in po dolgem prepiru sestavili so načert, po katerem bode svojo radovednost nasitilo lahko vse, kar premore sveti „Ozbalt“, kozniški patron, v svoji soseski.

Tisto soboto popoludne torej, ko so se imeli škof skozi vas peljati, razstavil se je ves Koznik takó: fantje so se razdelili v dve gruči. Perva je stala poleg nabitih „možnarjev“, a druga je splezala v zvonik. Pred cerkvijo pa se je zbral ves drugi svet. Spredaj so stali oče župan, njim na levici srenjski svetovalci in od teh naprej drugi kozniški veljaki. Zadaj v drugo versto stopile so precej za očeta župana pevke, na dalje pa ostale lepote in lepotice. Otroke pa so umni možje posadili v tretjo versto, da bi se jih menj videlo in da jim ne bi kaj izkazili; kajti imeli so mnogo gerdih navad in posebno radi so perste v usta vtikali.

Ivan K.

(Dalje in konec prih.)

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto, 2 gold. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, VIII., Lange Gasse 44.
